

**DERİN
YOKSULLUK
AĞI**

Açık Alan Derneği'nin girişimidir.

Okullarda Artan Hijyen Yoksulluğu

Bilgi Notu / Eylül 2024

Giriş

Taraf Devletler, çocukların bakımı veya korunmasından sorumlu kurumların, hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik,sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhüt ederler.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Madde 3/3

Derin Yoksulluk Ağı olarak Türkiye'de birçok devlet okulunda temizlik ve hijyen koşullarının, İŞKUR'un tasarruf tedbirleri kapsamında Toplum Yararına Programlar (TYP) yerine getirdiği İşgücü Uyum Programı (İUP) uygulaması ile birlikte endişe verici boyutlara ulaştığını gözlemliyoruz.

Bu yeni uygulama kamu okullarındaki öğrencilerin, eğitimcilerin ve bu iki grubun ailelerinin; başta sağlık olmak üzere, yeterli yaşam standardına sahip olma, eğitime erişim ve sanitasyon gibi temel insan haklarının ihlaline kapı açmaktadır. Ayrıca, program kapsamında istihdam edilen temizlik çalışanlarının çalışma şartlarında ve gelirlerinde ciddi bir gerilemeyi beraberinde getirmektedir.

Ne Değişti?

Bu sözleşmeye taraf devletler ... tüm işçilere,... güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları;...dinlenme, boş zaman ve makul çalışma süresi ve ücretli dönemsel tatillerle resmi tatillerde ücret verilmesini sağlayacak adil ve elverişli çalışma koşullarından herkesin yararlanma hakkını tanır.

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi Madde 7

İşgücü Uyum Programı (İUP) ncesi okulların büyüklüğüne göre MEB tarafından kadrolu temizlik personeli atanıyordu. Bu personelin maaşı MEB tarafından ödeniyordu.

Yeterli büyüklüğe sahip olmayan okullar ise İşKUR'un Toplum Yararına Program (TYP) uygulamasından yararlanarak temizlik personeli desteği alabiliyordu. Program içerisinde en fazla 9 ay istihdam edilen TYP personelleri, haftanın 5 günü günde 7,5 saat çalışıyor ve asgari ücret alıyordu (1).

Ancak Ağustos 2024'te yürürlüğe giren (2) yeni İUP ile birlikte söz konusu temizlik personeli işteki ilk ayının ardından haftanın 3 günü günde 7,5 saat çalışacak ve asgari ücret yerine günlük 566,73 TL cep harçlığı alacaktır ki bu da aylık 6800 TL'ye tekabül edecektir (3). İUP'lu personelin çalıştığı günler ise emeklilik primine işlenmemektedir.

Hal böyle olunca, İUP uygulaması iş arayanlar nezdinde rağbet görmemiş, okullarda temizliği veliler ve öğretmenler üstlenmek zorunda kalmıştır (4).

Okullar Hangi Noktada Kriz Yaşıyor?

Derinleşen Hijyen Yoksulluğu

Bu Sözleşmeye taraf devletler, herkesin erişilebilir en yüksek bedensel ve ruhsal sağlık standardından yararlanma hakkını tanır. 2. Bu Sözleşmeye Taraf Devletlerce bu hakkı tam olarak gerçekleştirmek üzere yapılacak girişimler; ... salgın ve yöresel hastalıklarla, meslek hastalıkları ve öteki hastalıkların önlenmesi, bakımı ve denetlenmesi ... için gerekli olan önlemleri içerir.

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi Madde 12

İUP kapsamında çalışanların haftalık çalışma süreleri oldukça kısa tutulmakta ve bu durum okulların ihtiyaç duyduğu hijyen seviyesinin sağlanamamasına yol açmaktadır. Bazı okulların yetersiz temizlik nedeniyle hijyen sorunlarıyla boğuştuğu ve bu durumun öğrenci sağlığını tehdit ettiği belirtilmektedir.

Sınıfların yetersiz temizliği, sıralar, tahta ve diğer eşyalar üzerinden enfeksiyon etkenlerinin bulaşmasına neden olabilir. Bu da soğuk algınlığı, grip, boğmaca, kızamık, kızamıkçık gibi solunum yolu enfeksiyonlarının yayılmasını kolaylaştırır.

Tuvaletlerin yetersiz temizliği ise ishal, bağırsak enfeksiyonları ve deri enfeksiyonları gibi hastalıkların yayılma riskini artırır.

Ek olarak, temizlik görevlilerinin olmaması, sınıfların havalandırılmasını sağlama görevini de öğretmenlere yükleyeceğinden, bu da yetersiz havalandırma nedeniyle solunum yolu enfeksiyonlarının yayılma riskini artırmaktadır (5).

Okullarda hijyen eksikliği, mide-bağırsak enfeksiyonlarına neden olan virüs ve bakterilere maruz kalma riskini artırarak öğrenciler arasında yaygın hastalıklara yol açabilmektedir. Sürekli hastalık tehdidi ve bağışıklık sisteminin zayıflaması, öğrencilerde depresyon ve anksiyete gibi ruh hali bozukluklarına da sebep olabilmektedir (6).

Öğrencilerin, öğretmenlerin ve ailelerin sağlığını, esenliğini ve iyi oluşunu korumak için temiz ve sağlıklı bir okul ortamı sağlamak şarttır.

Kötüleşen Çalışma Şartları

Bu sözleşmenin amacı bakımından; ... "Sağlık" terimi, işle bağlantısı açısından, sadece hastalık veya sakatlığın bulunmaması halini değil, aynı zamanda, çalışma sırasındaki hijyen ve güvenlik ile doğrudan ilişkili olarak sağlığı etkileyen fiziksel ve zihinsel unsurları da kapsar.

155 No'lu İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşme
Madde 3

İUP kapsamında okullarda istihdam edilen temizlik çalışanlarının çalışma şartları ve süresi de yaşanan krizi derinleştirmektedir. Çalışanların çoğu, eskisine kıyasla daha kötü ücretlerle ve sosyal haklarla çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Ayrıca daha seyrek olarak temizlik yapmaları itibariyle sağlık açısından daha fazla risk altında kalmaktadırlar. Bu durum, hem temizlik hizmetlerinin kalitesini düşürmekte hem de çalışanların motivasyonunu ve işlerine olan bağlılıklarını azaltmaktadır. Sahadan aldığımız bilgiler, bu yeni programa rağbet edilmediğine işaret etmektedir.

Her çocuğun sağlık hizmetinden yararlanma hakkı vardır. Hastalıklardan korunması devletin ve toplumun güvencesi altında olup çocukların beslenmesine, aşılanmasına, çevrenin temizliğine ve diğer sağlık koşullarına dikkat edilir. Hastalanan çocuklar tedavi edilir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi Madde 24

Okulların Bütçesinde Bozulma & Parasız Eğitim Hakkının İhlali

Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Madde 28

Gözlemlerimize göre İUP sebebiyle temizlik personeli temin edemeyen okullarda öğrencilerinin eğitimine odaklanması gereken okul yönetimi derinleşen bir bütçe sorununu çözmekle uğraşmaktadır. İdareciler dışarıdan temizlik hizmeti alabilmek için velilerden her zamankinden daha sık ve fazla kayıt ücreti talep etmektedir. Yoksulluk koşullarının günden güne derinleştiği, asgari ücretin açlık sınırının altında kaldığı koşullarda velilerin karşı karşıya kaldıkları kayıt parası talebi, ücretsiz eğitim hakkının ihlali anlamına gelmektedir.

Sonuç

Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Madde 56

Özetle, okullarda yaşanan hijyen krizi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve imzaladığı uluslararası sözleşmelerde taahhüt ettiği birçok temel insan haklarının ihmaline ve ihlaline neden olmaktadır. Okullarda yaşanan hijyen krizi, sadece bir temizlik sorunu değil, aynı zamanda ciddi boyutlarda insan hakları ihlallerine yol açan bir sorundur.

Bu ihlalleri gidermek için okullarda;

- Yeterli sayıda,
- Gerekli eğitimleri almış
- Sosyal güvenceye sahip
- Çalışma süreleri ve şartları iyileştirilmiş temizlik personeli istihdam edilerek daha nitelikli ve sürdürülebilir bir temizlik hizmeti sunulması sağlanmalıdır.

Kaynakça

1) Resmî Gazete, Sayı : 31850 Toplum Yararına Programların Yürütülmesine İlişkin Ulus ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 29 Mayıs 2022.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/05/20220529-8.htm>

2) Resmî Gazete, Sayı : 32647 İşgücü Uyum Programının Yürütülmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 29 Ağustos 2024.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/08/20240829-11.htm>

3) İŞKUR. İşgücü Uyum Programı. <https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/aktif-ismucu-programlari/ismucu-uyum-programi/>

4) NTV. Okullarda Temizlik Görevlisi Sorunu: Okulu Veliler Temizliyor.

<https://www.ntv.com.tr/turkiye/okullarda-temizlik-gorevlisi-sorunu-okulu-veliler-temizliyor,dSV1Wq4SWE-Me6uVtFzghg>

5) HaberTürk. Okullarda Hijyen Alarmı. <https://www.haberturk.com/okullarda-hijyen-alarmi-3720683>

6) HaberTürk. Okullarda Hijyen Alarmı.